

Масюк А. Т.,

студентка кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»

Альбота С. М.,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»

КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ТЕМАТИЧНОЇ ГРУПИ «ДОБРОБУТ» В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Анотація. Стаття присвячена контрастивному аналізу фразеологічних одиниць тематичної групи «ДОБРОБУТ» в англійській та українській мовах. Фразеологія відіграє важливу роль у відображенні культурних і соціальних реалій, тому аналіз стійких виразів, пов'язаних із концептом добробуту, є ключовим інструментом для дослідження мовної картини світу двох різних мовних спільнот. У роботі розглянуто фразеологізми, що передають поняття багатства, комфорту, соціального успіху та процвітання в обох мовах. Виявлено їхні семантичні, стилістичні та культурні особливості, що показують відмінності у відображенні концепції добробуту через сталі мовні одиниці. Результати аналізу свідчать про наявність як спільних рис, так і суттєвих культурних відмінностей між двома мовами. Основні подібності стосуються структурних аспектів фразеологізмів, тоді як розбіжності стосуються не лише функціональних аспектів, але й оцінних конотацій, що супроводжують деякі вирази в українській мові. Це відображає моральний аспект багатства або його надмірності, що характерно для української лінгвокультури. Зокрема, українські фразеологізми, на відміну від англійських, часто включають елементи, пов'язані з моральною оцінкою багатства, його походження або способу використання. Дослідження спрямоване на покращення розуміння міжкультурної комунікації та може бути корисним для лінгвістів, перекладачів та всіх, хто цікавиться фразеологією або працює у сфері перекладу. Результати дослідження можуть бути корисними у навчанні перекладачів, міжкультурній комунікації та дослідженнях у галузі лінгвокультурології. Подальші дослідження можуть включати розширення аналізу на інші тематичні групи фразеологізмів, а також застосування методів когнітивної лінгвістики для глибшого розуміння культурних концептів, що відображаються у фразеологічних одиницях.

Ключові слова: фразеологічні одиниці, контрастивний аналіз, семантика, тематична група, добробут.

Постановка проблеми. Фразеологія є важливою складовою лексичної системи мови, адже фразеологічні одиниці не лише виконують комунікативні функції, але й відображають національно-культурні особливості мовного спілкування [1, с. 44]. Тематична група «ДОБРОБУТ» є однією з ключових категорій, яка в різних мовах проявляється через певні лексичні й метафоричні стійкі вирази, що відображають суспільні уявлення про багатство, комфорт та процвітання.

Аналіз останніх досліджень. Фразеологія як окрема галузь лінгвістики привернула значну увагу дослідників протягом останніх десятиліть. Дослідження в цій сфері зосереджені на аналізі ідіоматичних виразів, їх класифікації та впливу на культурні коди мовної спільноти. У цьому контексті важливо розглядати контрастивний аналіз фразеологічних одиниць як спосіб виявлення як спільних рис, так і унікальних аспектів мовної картини світу різних народів [2, с. 114].

Метою цієї статті є проведення контрастивного аналізу фразеологічних одиниць тематичної групи «ДОБРОБУТ» у англійській та українській мовах для виявлення семантичних, функціональних та культурних відмінностей, а також спільних рис, що відображають поняття добробуту в обох мовних системах.

Для проведення дослідження фразеологічних одиниць тематичної групи «ДОБРОБУТ» у контексті англійської та української мов можна скористатися різноманітними **джерельними базами**. Ось кілька джерел:

1. Використання лінгвістичних корпусів для збору прикладів вживання фразеологічних одиниць в різних контекстах. Наприклад, Corpus of Contemporary American English (COCA) для англійської мови та Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК).

2. Лінгвістичні довідники та словники.

3. Використання онлайн-ресурсів, таких як бази даних, електронні словники та енциклопедії, для отримання інформації про фразеологічні одиниці обох мов.

Основний матеріал дослідження. Фразеологічні одиниці тематичної групи «ДОБРОБУТ» у англійській мові часто пов'язані з поняттями успіху, багатства та процвітання. Наприклад, вирази на зразок *«to live in clover»* (жити безтурботно) або *«born with a silver spoon in one's mouth»* (народитися в багатстві) відображають позитивні сторони добробуту. Водночас в українській мові також є подібні фразеологізми, наприклад, *«жити як на раю»* або *«жити на широку ногу»*, які демонструють схожі уявлення про комфорт і матеріальний добробут [1].

Аналіз фразеологічних одиниць української та англійської мов є ключовим етапом контрастивного дослідження фразеологічних систем обох мов. В рамках тематичної групи «ДОБРОБУТ» можна знайти багато цікавих прикладів фразеологізмів, які мають подібне значення та структуру в обох мовах, але можуть відрізнятися за формою або лексичним наповненням.

Контрастивний аналіз фразеологічних одиниць англійської та української мов за тематичною групою буде здійснюватися з використанням корпусу ГРАК [3], «Англо-українського фразеологічного словника» [4], «Горох» українська публічна електронна бібліотека» [5] та електронного ресурсу «Corpus of Contemporary American English» [6].

Фразеологізми англійської мови, що відносяться до добробуту, часто підкреслюють матеріальне благополуччя, успіх, і комфорт. Багато з цих виразів базуються на метафорах, які пов'язані з багатством, соціальним статусом і привілеями.

Приклади:

– *To live the life of Riley* – жити безтурботним життям, насолоджуватися благами. Цей фразеологізм відображає ідею про життя в достатку, без турбот і обмежень. Вираз містить у собі уявлення про комфорт і безтурботне існування, де всі матеріальні потреби задоволені [4, с. 336].

– *Born with a silver spoon in one's mouth* – народитися у багатстві або привілеях. Вираз демонструє асоціацію між матеріальним достатком і успішним життям з самого початку. Він підкреслює соціальну нерівність і вплив привілейованого походження на добробут людини [4, с. 107].

– *To be on easy street* – бути у фінансово комфортному стані. Вислів вказує на безтурботне і легке життя, де всі проблеми вирішуються за рахунок фінансової стабільності [4, с. 164].

У цих виразах добре видно, що англійська культура віддає перевагу зображенню матеріального благополуччя через метафоричні образи легкості і комфорту.

Натомість, в українській мові фразеологізми, що описують добробут, часто мають народні і традиційні образи, які тісно пов'язані з конкретними культурними реаліями та історичними аспектами життя.

Приклади:

– *Жити як на раю* – жити безтурботно, насолоджуючись усіма благами [6]. Це український аналог англійського «*to live the life of Riley*» [4, с. 336]. Вираз «*на раю*» вказує на життя в ідеальних умовах, що асоціюється з добробутом, спокоєм і безпекою [5].

– *Жити на широку ногу* – жити розкішно, витратити багато грошей на задоволення [5]. Цей фразеологізм підкреслює розкішний спосіб життя і вказує на те, що людина живе без фінансових обмежень, подібно до англійського «*to live high on the hog*» [4, с. 334].

– *Мати гроші як сміття* – мати багато грошей. Цей вираз вказує на велику кількість грошей, яка стає настільки звичною, що починає втрачати свою цінність, порівнюючись зі сміттям [5]. Це досить специфічна культурна метафора, яка показує іронічне ставлення до надмірного багатства.

Українські фразеологізми часто виражають не лише матеріальний добробут, а й певну оцінку чи ставлення до багатства, наприклад, через іронічні чи негативні конотації [7, с. 123].

Контрастивний аналіз дозволяє побачити, як різні культури по-різному трактують концепт добробуту через фразеологічні одиниці.

Схожі фразеологізми:

– *Born with a silver spoon in one's mouth* (англ.) [4, с. 106] та *народитися в сорочці* (укр.) – обидва вирази передають ідею про народження з привілеями та удачею. В українській мові цей фразеологізм має дещо ширший сенс і може означати також загальну удачу в житті [5].

– *To be on easy street* (англ.) [4, с. 164] та *жити як на раю* (укр.) – обидва вирази підкреслюють стан безтурботного життя. Однак в українському варіанті фраза має релігійні конотації, що надає їй більш метафізичного відтінку [5].

Відмінності:

– *To strike it rich* (англ.) – цей фразеологізм описує раптове збагачення, часто завдяки удачі або ризикованій справі [4, с. 588]. В українській мові немає прямого еквівалента, але можна знайти схожі вирази, наприклад, *знайти золоту жилу* [5], що має трохи інше значення, більше пов'язане з роботою, ніж з удачею.

– *Rolling in dough* (англ.) – цей фразеологізм означає бути дуже багатим і не мати турбот про гроші [4, с. 452]. В українській мові відсутній точний еквівалент цього виразу, хоча можливим аналогом може бути *плавати у грошах*, який також підкреслює достаток і відсутність фінансових проблем.

Англійські фразеологізми часто підкреслюють роль удачі, ризику або привілеїв, тоді як українські вирази більше пов'язані з конкретними культурними реаліями або роботою для досягнення добробуту.

Контрастивний аналіз фразеологічних одиниць тематичної групи «ДОБРОБУТ» в англійській та українській мовах виявляє як схожості, так і відмінності у способах вираження понять добробуту та матеріального благополуччя. Ось деякі ключові аспекти контрасту між ними:

1. **Культурні відмінності.** Тобто фразеологічні одиниці відображають культурні особливості та уявлення про добробут у кожній з мов. Наприклад, образи та символіка, використані в фразеологічних виразах, можуть відрізнятися в залежності від історії, традицій та цінностей кожної культури [8, с. 104].

2. **Метафоричний апарат,** де українські та англійські фразеологічні одиниці можуть ґрунтуватися на різних метафорах та символіці. Наприклад, англійські вирази можуть використовувати образи заможності, такі як «*living like royalty*» [4, с. 335] або «*rolling in money*» [4, с. 453], тоді як українські вирази можуть базуватися на інших образах, наприклад, «*жити як на раю*» або «*мати кішеню*» [5].

3. **Відтінки значень,** наприклад, деякі фразеологічні одиниці можуть мати подібне значення в обох мовах, але залишатися культурно залежними. Інші можуть відрізнятися відтінками значень або мати унікальні аналоги в іншій мові [8, с. 213].

4. **Граматичні особливості,** де структура та граматики фразеологічних виразів можуть відрізнятися в кожній мові, що впливає на їхню специфіку та використання [9, с. 43].

Результати порівняльного аналізу показують, що попри загальні риси у відображенні добробуту, існують також важливі культурні відмінності, зокрема у використанні метафор та символів. Англійські фразеологізми часто вказують на успішність через відсилання до везіння або привілеїв (наприклад, «*strike it rich*» [4, с. 588]), тоді як українські вирази можуть мати більш народні або традиційні образи (наприклад, «*мати гроші як сміття*») [5].

Висновки та перспективи подальшого розвитку. Контрастивний аналіз фразеологічних одиниць тематичної групи «ДОБРОБУТ» дозволив виявити як спільні риси, так і відмінності в англійській та українській мовах. У контрастивному аналізі фразеологічних одиниць тематичної групи «ДОБРО-

БУТ» можна виділити загальні семантичні поля: багатство, удача, комфорт, розкіш. Водночас в обох мовах спостерігаються культурні відмінності у вираженні цих понять. Англійська мова часто використовує метафори, що пов'язані з привілеями або удачею, тоді як українська мова надає більше уваги праці, традиціям і моральним оцінкам. Фразеологічні одиниці відображають культурні відмінності та уявлення про добробут у кожній із мов, що дозволяє глибше зрозуміти національні особливості мовної картини світу.

Перспективи подальших досліджень на основі цього контрастивного аналізу фразеологічних одиниць тематичної групи «ДОБРОБУТ» можуть бути різноманітними і включати кілька напрямів. Розширення дослідження на інші мови (наприклад, німецьку, французьку або іспанську) дозволить зробити більш глобальний контрастивний аналіз і виявити загальні тенденції в різних мовах щодо концепту добробуту. Це сприятиме кращому розумінню міжкультурної комунікації та допоможе у викладанні іноземних мов. Такі фразеологічні одиниці можуть бути досліджені з точки зору когнітивної лінгвістики, що дозволить краще зрозуміти, як концепти добробуту відображаються у свідомості носіїв мов. Це може включати аналіз метафор, когнітивних моделей і сценаріїв, які лежать в основі фразеологізмів. Також окремим напрямом дослідження може бути аналіз того, як соціально-економічні зміни та історичні події впливали на розвиток фразеологічних одиниць, пов'язаних із добробутом, у кожній культурі. Це дозволить зрозуміти еволюцію мовних концептів та їхню адаптацію до змін у суспільстві. Отримані результати можна використовувати для розробки навчальних матеріалів з міжкультурної комунікації, перекладу або викладання іноземних мов. Поглиблене розуміння фразеології дозволить створювати більш ефективні методики навчання, які включатимуть культурні та мовні особливості фразеологічних одиниць.

Література:

1. Венжинович Н.Ф. Про концептуальний зміст лексичних і фразеологічних одиниць. Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки : зб. наук. ст. Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т, 2006. № 2. С. 43–47.
2. Венжинович Н.Ф. Тематична стратифікація фразеологізмів української мови. Мова і культура : науковий щорічний журнал. 2009. Т. IX (121). Вип. 11. С. 112–120.
3. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК) / М. Шведова, Р. фон Вальденфельс, С. Яригін, А. Рисін, В. Старко, Т. Николаєнко та ін. Київ, Львів, Єна, 2017–2024. URL: uacorpus.org
4. Баранцев К.Т. Англо-український фразеологічний словник / Уклад. К.Т. Баранцев. 2-ге вид., випр. Київ: Т-во «Знання», КОО, 2005. 1056 с.
5. «Горох» українська публічна електронна бібліотека. URL: <https://goroh.pp.ua/>
6. Davies M. The Corpus of Contemporary American English (COCA): 560 million words, 1990–present, 2008. URL: <https://corpus.byu.edu/coca/>
7. Камінська В. С. Теоретичні дослідження фразеологічних одиниць у сучасній лінгвістиці. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Вип.5*2011. С. 122–127.
8. Гончарук Ю. Лінгвокультурологічні аспекти ідіоматичних виразів в англійській та українській мовах. Наукові записки Таврійського національного В.І. Вернадського, 28(67), 2015. С. 102–105.

9. Устенко Л. Ф. Особливості функціонування фразеологічних одиниць у різних стилях української мови. Наукові записки. Серія «Філологічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / [відповідальний редактор проф. Г. В. Самойленко]. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. Кн. 1. С. 40–44.

Masiuk A., Albota S. Contrastive analysis of phraseological units in the thematic group WELLBEING in English and Ukrainian

Summary. The article focuses on the contrastive analysis of phraseological units within the thematic group of WELL-BEING in both English and Ukrainian languages. Phraseology plays a crucial role in reflecting the cultural, social, and moral values of any language community. Consequently, the analysis of set expressions related to WELL-BEING becomes an essential instrument for understanding the linguistic worldview of two distinct language groups. By exploring this particular thematic group, the study reveals how both languages conceptualize wealth, comfort, social success, and prosperity. These concepts are embedded in various phraseological units that carry specific semantic, stylistic, and cultural meanings. The study identifies both shared features and differences in how these languages express the idea of WELL-BEING through idiomatic expressions. While both languages demonstrate structural similarities in certain phraseological units, distinct cultural and linguistic differences are evident, particularly in how evaluative and moral connotations are applied. In Ukrainian, many expressions related to WELL-BEING often reflect a moral judgment about wealth or its excessive accumulation, a feature less prominent in English phraseology. This difference points to deeper cultural attitudes toward material success, with the Ukrainian language frequently incorporating moral or ethical perspectives, often emphasizing the origin of wealth or the responsibility that comes with it. English, on the other hand, tends to highlight the ease and privilege associated with wealth, focusing more on the positive or neutral aspects of material success without delving into its ethical implications. The relevance of this study lies in its potential to deepen our understanding of cross-cultural communication. The findings offer valuable insights for linguists, translators, and educators involved in intercultural dialogue, as well as those working in the field of translation studies. The contrastive analysis presented in the article not only highlights the shared linguistic features between the two languages but also underscores the importance of cultural context in shaping the meaning and usage of phraseological units. Additionally, this research contributes to the broader field of linguistics by offering a framework for analyzing how different cultures encode similar concepts within their language. For instance, while both languages use metaphorical imagery to describe wealth and well-being, the underlying cultural narratives differ significantly, revealing unique worldviews embedded within each language. Moreover, the results of this research can be applied to various practical areas, including the teaching of foreign languages, development of translation strategies, and fostering a better understanding of cultural nuances in communication. The study also opens avenues for future research, particularly in expanding the analysis to other thematic groups of phraseological units, such as those related to emotions, family relationships, or social roles. Exploring these areas may further enhance our knowledge

of how languages encapsulate cultural values and societal norms through their phraseology. Additionally, adopting cognitive linguistic approaches could offer a more in-depth examination of how metaphorical models of WELL-BEING are structured in the minds of speakers of different languages. Future studies could also investigate how socio-economic changes and historical events influence

the evolution of phraseological units related to WELL-BEING in both English and Ukrainian. By understanding these dynamics, researchers can better grasp how language adapts to societal shifts, reflecting changes in the collective consciousness of a linguistic community.

Key words: phraseological units, contrastive analysis, semantics, thematic group, WELL-BEING.